

Управління культури та охорони культурної спадщини
Черкаської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад «Обласна універсальна наукова бібліотека
імені Тараса Шевченка» Черкаської обласної ради

Вплив російської збройної агресії на діяльність публічних бібліотек Черкаської області

Соціологічне дослідження

Черкаси 2022

УДК 027.5 (477.46)

В 80

Укладачка К. С. Бугаєнко

В 80 Вплив російської збройної агресії на діяльність публічних бібліотек Черкаської області: соціолог. дослідж. /Управління культури та охорони культурної спадщини Черкас. облдержадмін., Комунал. закл. «Обл. універс. наук. б-ка ім. Тараса Шевченка» Черкас. облради; [уклад. К. С. Бугаєнко]. – Черкаси: ОУНБ ім. Тараса Шевченка, 2022. – 20 с.

УДК 027.5 (477.46)

© Комунальний заклад
«Обласна універсальна
наукова бібліотека імені
Тараса Шевченка», 2022.

Основні положення програми та методики проведення дослідження

I. Обґрунтування проведення дослідження

Повномасштабна війна, розв'язана Російською Федерацією проти України, вплинула на життя людей, виробничий потенціал, культурно-освітню інфраструктуру, зокрема на діяльність бібліотек, як важливий чинник духовного життя населення.

Публічні бібліотеки Черкащини тримають свій потужний бібліотечно – інформаційний фронт. У перші дні війни більшість закладів було зачинено, але протягом короткого часу повернулися до роботи, окрім тих, що зазнали пошкоджень. З огляду на ситуацію, більшість бібліотечних працівників приступили до роботи в самому закладі, деяка частина була на простой або працювала дистанційно, перебували у безоплатній відпустці, дехто виїхав за межі свого населеного пункту.

Сьогодні вплинуло на функції бібліотек, трансформує їх соціальну роль у суспільстві. Бібліотеки в умовах війни взяли на себе функції інших соціальних інституцій. Окрім надання читачам бібліотечних послуг фізично чи дистанційно, бібліотеки стали волонтерськими центрами допомоги фронту та тимчасово вимушеним переселенцям із зон бойових дій, які прихистила Черкащина.

Публічні бібліотеки деяких територіальних громад зазнали руйнувань та потребують ремонту. Оскільки більшість видавництв і редакцій призупинили роботу, ускладнилися умови доставки книг і періодичних видань, що негативно впливає на оновлення інформаційно-ресурсної бази. Зазнало обмежень використання бюджетних коштів на потреби бібліотек.

Комунальний заклад «Обласна універсальна наукова бібліотека імені Тараса Шевченка» Черкаської обласної ради (далі – КЗ «ОУНБ імені Тараса Шевченка» Черкаської

обласної ради) спільно з Громадською організацією «Черкаське обласне відділення Української бібліотечної асоціації» проводить регіональне дослідження «Вплив російської збройної агресії на діяльність публічних бібліотек Черкаської області» для отримання відомостей щодо актуалізації фондів, стану матеріально-технічної бази, інформаційно-бібліографічної, соціокультурної, просвітницької роботи та надання послуг з використанням новітніх інформаційно-комунікативних технологій, графіку та умов праці бібліотекарів.

У мирний час місце та роль публічних бібліотек Черкащини, їх діяльність, як важливої складової соціокультурного потенціалу інфраструктури громади, неодноразово досліджувалась на загальнодержавному та регіональному рівні. Як науково – методичний центр для бібліотек області, Черкаська обласна універсальна наукова бібліотека імені Тараса Шевченка проводила дослідження, зокрема «Стан поповнення та збереження фондів у бібліотеках Черкаської області» (моніторингове), «Публічні бібліотеки Черкащини в контексті соціокультурного простору регіону» (соціологічне), «Бібліотечні та інформаційні послуги очима користувачів» (маркетингове), «Публічна бібліотека: погляд громади та влади» (соціологічне). Узагальнені результати наукових доробок обговорювались на науково-практичних конференціях, семінарах, використовувалися при розробці рекомендацій, регіональних програм щодо удосконалення роботи бібліотек області.

Отримані матеріали даного дослідження буде проаналізовано, узагальнено, а результати передано у владні структури для підготовки пропозицій до Плану відновлення Черкащини від наслідків війни.

II. Мета та завдання дослідження

Мета дослідження – моніторинг стану та діяльності публічних бібліотек територіальних громад в умовах російської збройної агресії для аналізування, узагальнення інформації та передачі її у відповідні органи влади для розробки плану дій щодо відновлення роботи та розбудови закладів.

Об'єкт дослідження- публічні бібліотеки територіальних громад.

Предмет дослідження – матеріально-технічна база, роль та умови функціонування бібліотек в умовах війни, потреби і запити користувачів.

Практична новизна дослідження полягає в отриманні відомостей та висновків щодо впливу збройної агресії на діяльність бібліотек і на доступ користувачів до інформації для подальшої підготовки заходів з відновлення Черкащини від наслідків війни.

Гіпотези дослідження:

1. Падіння темпів росту та актуалізації фондів бібліотек в тому числі й там, де не відбуваються воєнні дії.
2. Упала активність відвідування бібліотек.

Завдання дослідження:

1. Виявити втрати бібліотек (фонди, матеріально-технічна база тощо).
2. Виявити зміни у функціонуванні бібліотек в умовах збройної агресії.
3. Визначити, чи змінився рівень відповідності можливостей бібліотек потребам та очікуванням користувачів.
4. Аналіз соціокультурної діяльності бібліотек.
5. З'ясувати, чи змінилися умови праці бібліотекарів під час війни.
6. Здійснити за отриманими матеріалами аналіз впливу російської збройної агресії на діяльність публічних бібліотек Черкаської області.

III. Учасники дослідження:

Комунальний заклад «ОУНБ імені Тараса Шевченка» Черкаської обласної ради спільно з Громадською організацією «Черкаське обласне відділення Української бібліотечної асоціації» (розроблення методики, організація проведення дослідження, узагальнення отриманих даних, розробка пропозицій).

IV. Бази дослідження: Бібліотеки територіальних громад області.

Кожній головній/центральної бібліотеці територіальної громади необхідно опитати всі бібліотеки/філії, відповідно до отриманої анкети, відповіді (в т.ч. головної бібліотеки узагальнити/звести та надіслати в електронному варіанті в «ОУНБ імені Тараса Шевченка» на електронну пошту науково-методичного відділу.

V. Методика дослідження:

Для вирішення поставлених у дослідженні завдань передбачається застосування таких методів: соціологічні - анкетування (для бібліотек), бліц-опитування (користувачів, бібліотечних фахівців); документальні: аналіз звітної та статистичної бібліотечної документації.

VI. Респонденти дослідження:

- директори/завідувачі/бібліотекарі;
- користувачі бібліотек.

Кінцевим результатом дослідження буде узагальнення одержаних матеріалів і надання інформації органам державної влади та місцевого самоврядування для вирішення проблем бібліотечних закладів області, що виникли внаслідок війни.

VII. Термін здійснення дослідження:

Дослідження здійснюватиметься протягом серпня–грудня 2022 р.

Добір матеріалів завершується 1 жовтня 2022 р.

Результати дослідження-грудень 2022 р.

Результати дослідження «Вплив російської збройної агресії на діяльність публічних бібліотек Черкаської області»

У дослідженні взяли участь 347 бібліотек 33 територіальних громад (ТГ). Нажаль, з різних причин не всі заклади змогли долучитися, деякі просто не виявили бажання. Попри все, отримані матеріали дають можливість зробити певні висновки щодо негативного впливу російської агресії на діяльність бібліотек.

Мережа публічних бібліотек у 66 територіальних громадах Черкаської області станом на 01.01.2022 складала 651 заклад, а на 12.12.2022 року дещо зменшилася і нараховує 641. Проте фактично функціонує 595 бібліотек, 46 з різних причин не працює (деякі діють як пункти для переміщених осіб і волонтерські центри, в інших нема працівників та ін.). Отже, в результаті російської агресії порушено функціонування вповні мережі публічних бібліотек.

Війна внесла значні корективи в роботу бібліотек. У перший тиждень/місяць ряд бібліотек не надавало послуг, оскільки частина персоналу перебувала у простої, а частина - у відпустках без збереження зарплати. Деякі приміщення бібліотек тимчасово використовуються для потреб, викликаних воєнним станом. Більшість закладів скорегували свої плани та продовжували функціонувати, надавати послуги користувачам, активно працювати на потреби ЗСУ, допомагати переселенцям.

Отримані за допомогою анкетування дані дали можливість зробити певні висновки щодо характеристики фондів (надходження та вибуття), користувачів та їх запитів, щодо змін у соціокультурній діяльності, в бібліотечних кадрах, умовах праці, графіках роботи, матеріально-технічні втрати, основні потреби бібліотек.

Сукупний фонд бібліотек ТГ області станом на 01.01.2022 р. становив 5585500 одиниць, вибуло на кінець 2021 р. 303790 прим.

Сукупний фонд бібліотек, що взяли участь у дослідженні, станом на 01.01.2022 склав 3571175 (див. порівняльні таблиці).

Таблиця1.

	2020	2021	2022 (на 01.09.22)
Надійшло прим.	40500	46718	12116
Вибуло	235138	249219	235669

З таблиці видно, що є значна проблема з оновлення фондів. Якщо у 2021 році спостерігалось суттєве збільшення надходжень, особливо художньої літератури, суспільно-політичної, з літературознавства та мовознавства, то через російську агресію ситуація в поточному році з фондами загострилася. На комплектування негативно вплинуло призупинення роботи ряду видавництв, Інституту української книги, що унеможливило друкування та постачання літератури у бібліотеки.

Таблиця 2. Надходження за галузями знань:

Галузі знань	2020	2021	2022 (на 01.09.22)
Суспільно-політ.	10373	11143	2348
Природничо-наукова	1730	1990	543
Технічна, с/г	2301	2379	356
Мистецтво, спорт	805	851	238
Літературознавство, мовознавство	1924	3192	297
Художня література	23797	27040	8343

Таблиця 3. Вибуло за галузями знань:

	2020	2021	2022 (на 01.09.22)
Суспільно-політ.	42943	38092	30794
Природничо-наукова	14530	14538	10791
Технічна, с/г	18224	21378	12611
Мистецтво, спорт	4098	7804	5269
Літературознавство, мовознавство	17488	34613	11071
Художня література	124871	110427	95805

Таблиця 4. Вилучено примірників за період з 24.02.2022 р. по 31.08.2022 за галузями знань:

Суспільно-політична література		30602
Природничо-наукова		10408
Технічна, с/г		13093
Мистецтво, спорт		5989
Літературознавство, мовознавство		5922
Художня література		147837

Таблиця 5. Вилучення з причин (період 24.02.2022–31.08.2022):

Морально застарілі	92527
Фізично зношені	120619
інші	47546

Загострилося питання наявності у відкритому доступі значної кількості російськомовних книг. Бібліотекарі, попри

труднощі, намагаються замінити їх україномовними. Бібліотеками проводиться велика робота з вилучення документів відповідно до Методичних рекомендацій МКІП щодо актуалізації бібліотечних фондів. Проте, варто зауважити, що деякі бібліотеки Бабанської, Березняківської, Водяницької, Вознесенської сільських громад роботу з актуалізації фондів на час дослідження практично не проводили.

Відсоток вибуття літератури переважає над надходженнями. Значна кількість примірників була списана під час підготовки бібліотек до переходу в ТГ. Найбільше вилучено суспільно-політичних видань. Це можна пояснити ще й тим, що бібліотечні працівники не регулярно вивчали свої фонди та списували незначні обсяги морально застарілої літератури, мотивуючи боязню зменшення фонду через слабе комплектування.

З початком війни бібліотеки активно реагують на потреби та культурні запити людей, роблять все можливе, щоб підтримати кожного. Під час дії воєнного стану зменшилась кількість користувачів і відвідування. Дехто виїхав, змінив місце проживання, пішли на фронт, стали волонтерами. Серед користувачів зросла кількість внутрішньо переміщених осіб. У перші місяці війни активність читання дуже знизилась, у сільських філіях майже до нуля. Згодом поступово почалося відновлення рівня інтенсивності читання, проте ще не вийшло на запланований рівень.

Таблиця 6. Користувачі бібліотек:

	2020	2021	2022 (на 01.09.22р)
Кількість користувачів	255984	254076	180651
Кількість читачів-внутрішньо переміщених осіб	197	261	4759

Якщо у довоєнний період запити користувачів були пов'язані з різними галузями знань, читання для саморозвитку, то наразі особливої уваги набули видання з історії України, історичні романи та мемуари, з краєзнавства, психології, права, трудового законодавства зокрема. Є попит на сучасну українську прозу, соціально-побутові, пригодницькі романи, затребувана дитяча література. На думку користувачів таке читання сприяє психологічному розвантаженню у скрутний час. Сучасні історичні видання допомагають дізнатися про свої витоки, зрозуміти виникнення передумов і причин російської агресії. Відрадно, що велика кількість замовлень саме на українськомовні книги.

З початком війни бібліотеки активно зреагували на соціокультурні потреби і запити членів громад і переселенців, ставши для них просторами затишку, даючи змогу відпочити та відволіктись від переживань, відновити власний психоемоційний стан. З 24.02.22 по 01.09.22 р. проведено 4305 заходів офлайн і онлайн (за планом- 8108). Понад три тисячі заходів проведено офлайн, близько 1300 – онлайн. Цифри показують, що соціокультурна діяльність бібліотек залишається активною, хоча значна частина заходів проводиться онлайн.

	2020	2021	План на 2022	Проведено з 24.02.22 по 01.09.22 рік
Кількість масових заходів	8995	11984	8108	4305

Перевага під час війни надавалась таким масовим заходам: перше місце відводилось презентаціям книг, книжковим виставкам друге – відвідуванню вечорів (тематичних і відпочинку), третє – клубам за інтересами та гурткам, семінари,

тренінги займали четверту сходинку, відповідно п'яту і шосту - курси та школи.

Найбільше соціокультурних заходів організовано бібліотеками Черкаської міської громади 356 – офлайн, 296 – онлайн, Смілянської – 313 офлайн і 145 – онлайн, Христинівської – 356 – офлайн, 51 – онлайн, Корсунь-Шевченківської 295 – офлайн, 71 – онлайн, Водяницька офлайн – 202, 43 онлайн. Велику соціокультурну роботу провели бібліотеки Монастирищенської, Катеринопільської, Звенигородської ТГ (більшість – онлайн).

У порівнянні до інших бібліотек ТГ у 2022 році мало заходів проведено бібліотеками Березняківської, Бабанської, Білозірської, Вознесенської, Жашківської, Драбівської, Медведівської, Канівської ТГ – від 2 до 17. Через відсутність інтернету деякі сільські бібліотеки для проведення заходів не використовують соціальні мережі, що зменшує можливості комунікації, інформаційного забезпечення та підтримки, стати учасниками культурних бібліотечних імпрез.

Тематика заходів з популяризації літератури, мистецьких творів набула іншого змісту, забарвлення. Актуальними залишаються масові заходи з патріотичного виховання, історії країни/краю, психологічної підтримки, звичаєвої культури, мистецькі майстер-класи, допомога в самовдосконаленні та організація дозвілля дорослих, розваг та занять з розвитку для дітей.

Вивчалось питання щодо надання під час війни послуг з використанням електронних інформаційних технологій (ІТ). За отриманою інформацією майже всі бібліотеки, що брали участь у дослідженні, активно надавали послуги з використанням ІТ. Як хаби цифрової освіти функціонували Канівська, Христинівська, Шрамківська, Тальнівська, Катеринопільська, Чорнобаївська, Смілянська, Черкаська, Чигиринська, Монастирищенська публічні бібліотеки. Закладами надавалась допомога членам громади та внутрішньо переміщеним особам (ВПО) з оформлення різного виду соціальної допомоги, з оплати

комунальних послуг і передачі показників побутових лічильників, придбання квитків, проводилося навчання комп'ютерній грамотності, пошук, копіювання, роздрукування необхідної інформації. Поширеною у сільських бібліотеках була послуга подання електронних заявок на вступ до ВНЗ, купівля/продаж тощо. Бібліотеки деяких ТГ, маючи комп'ютерну техніку, відомостей про надання послуг не надали. Деякі сільські філії не забезпечені комп'ютерною технікою.

Бібліотеки ТГ надавали членам громади та ВПО активну інформаційну, соціальну, психологічну підтримку, займалися волонтерством. Більшість бібліотек працювали як інформаційні центри з надання контактної та оперативної інформації для ВПО стосовно відновлення документів, отримання гуманітарної допомоги. Розміщували повідомлення у спеціальних інформаційних куточках і на сайті закладу «На допомогу переселенцям».

У багатьох центральних публічних бібліотеках ТГ функціонують консультативні пункти з правових питань. Так для консультування громадян/ВПО Золотоніська, Тальнівська, Жашківська та інші запрошують фахівців з Центру безоплатної правової допомоги. Катеринопільська та Корсунь-Шевченківська публічні бібліотеки видали пам'ятки для ВПО «Виплати переселенцям», «Роз'яснення про фінансову допомогу» та ін.

На протидію дезінформаційним фейковим кампаніям ворога, на допомогу інформаційному протистоянню у війні, для широкого загалу поширювалась достовірна інформація за допомогою сайтів, сторінок у соцмережах, власних електронних ресурсів, проводились просвітницькі історичні екскурси та лекторії національно-патріотичного та інформаційно-безпекового спрямування. Для ВПО Корсунь-Шевченківська ПБ організувала мандрівки – знайомства з містом з книжковим наплічником: розповідь про місто з одночасною презентацією книжок.

Усі бібліотечні заклади активно допомагали ВПО соціалізуватися в новому середовищі. Окрім гуманітарної

допомоги підшукували житло, можливості працевлаштування тощо. В селах, задля комфортного входження ВПО в громаду, влаштовували толоки для упорядкування житла, надавали посадковий матеріал (працівники бібліотек Чигиринської, Чорнобаївської, Корсунь-Шевченківської ТГ). Звенигородська ЦПБ організувала для переселенців терапевтичні обстеження спеціалістами мобільної бригади Звенигородського центру первинної медико-санітарної допомоги.

Наразі для постійних користувачів та переселенців необхідна психологічна допомога та емоційна розрядка. Бібліотеки організують психологічні антистресові тренінги для дорослих і дітей. Для бажаючих проводяться індивідуальні зустрічі з психологами (залучаються також шкільні психологи). Наприклад, у Катеринопільській ЦПБ 2 рази на тиждень надає консультації психолог-волонтер.

Для соціально-емоційної реабілітації бібліотечні працівники відшуковують ефективні форми взаємодії з родинами переселенців, намагаються створювати антистресовий простір, де кожен може з користю провести своє дозвілля, знайти якусь розраду і заспокоєння у спілкуванні, книгах. Задля цього урізноманітнено соціокультурну діяльність, дозвілліве програми, майстер-класи, творчі заняття, розважально-інтелектуальні заходи, конкурси та акції.

З перших днів війни бібліотечні працівники всіх ТГ активно долучилися до волонтерської діяльності на підтримку Збройних сил України: збирання коштів, гуманітарної допомоги, продуктів харчування, ємностей для консервування, засобів особистої гігієни, нарізання тканини та плетіння маскувальних сіток і одягу (кікімор), виготовлення спідньої білизни, окопних свічок та ін. Наприклад, бібліотекарі Балаклеївської ТГ долучилися до роботи у «Пиріжковому батальйоні» – приготування їжі для передачі воїнам ЗСУ.

У багатьох бібліотеках відкрито волонтерські центри та пункти збирання та пакування гуманітарного вантажу, готування їжі для захисників, де активно працюють бібліотекарі

(Христинівка, Катеринопіль, Черкаси, Єрки, Городище, Чернобаїв) та ін.

Бібліотеки підтримали благодійну акцію «Українці допомагають українцям» – збір одягу, пошук житла для ВПО, заготівля та укладання продуктових наборів для жителів деокупованих територій тощо.

Працівники бібліотек долучилися до збору україномовних книг для передачі у бібліотеки, що постраждали від війни, а також для воїнів у госпіталі, для наших дітей, які нині проживають у Польщі, Румунії, Чехії.

Отримані матеріали дослідження показують велику соціальну затребуваність бібліотек. Однак, спостерігається закриття або тимчасове призупинення роботи закладів без погодження з МКП, переведення у гірші умови, скорочення працівників, призупинення діяльності через відсутність спеціалістів для роботи в бібліотеці.

Кількість працівників у тих бібліотеках, що беруть участь у дослідженні

2020	2021	В період з 24.02. по 01.09.2022
598	536	478

Кількість бібліотекарів, які працюють:	2020	2021	В період з 24.02.по 01.09.2022
На 0,25%	53	68	78
На 0,5%	149	149	128
На 0,75%	56	44	36
На повну ставку	340	275	236

Як видно з таблиці, з переходом бібліотечних закладів у власність ТГ, ситуація з неповною зайнятістю працівників погіршила їх соціальне становище, вплинула на оплату праці, відповідно, зменшилась доступність бібліотечних послуг. У воєнний час ця ситуація ще більше загострилась.

З 24 лютого по 1 вересня розірвано трудові договори і звільнилося 9 бібліотекарів. Аналіз стану зайнятості бібліотекарів показав, що в цей період найбільше практика простою працівників застосовувалась у Черкаській, Христинівській, Шрамківській, Чигиринській, Уманській, Балаклєївській ТГ. У відпустці без збереження заробітної плати перебувала значна частина персоналу Черкаської, Канівської, Березняківської ТГ.

Кількість бібліотекарів, які у період з 24.02. по 01.09.2022 р. перебували:			
На простої	У відпустці без збереження зарплати	волонтерство	Розірвано трудові договори чи звільнено
175	74	229	9

Графік роботи змінився у 26 бібліотеках. Він залежить від кількості робочих годин.

Хоча на території області не ведуться бойові дії, але матеріально-технічна база книгозбірень зазнала втрат. На початку війни було пошкоджено (вбиті вікна, двері, дах, фасади та ін.) бібліотечні приміщення у Христинівській громаді, зокрема Заячківська, Розсішська, Кузьминогребельська сільські філії, Паланська публічна бібліотека та Синицька філія Паланської ТГ. Вони вже відремонтовані та надають послуги. Погіршились умови Городищенської публічної бібліотеки – переведена у гірше пристосоване приміщення. Немає можливості розкрити фонд для повного доступу, пошкоджені під час переїзду меблі та ін.

Бібліотеки включилися у процес актуалізації фондів відповідно до Методичних рекомендацій МКІП, розроблених у зв'язку з російською агресією. Проте, проблемним залишається наповнення бібліотечних фондів, і не лише через брак фінансування, а й через призупинення роботи деяких видавництв і надходжень з Українського інституту книги, відсутність

галузевих україномовних видань на книжковому ринку. Війна загострила ситуацію з оновлення фондів і це підкреслюють усі респонденти дослідження та відносять до збитків, нанесених інформаційно-ресурсній базі закладів.

На період дослідження респонденти серед основних потреб, які мають бібліотеки, означили, в першу чергу, оновлення інформаційно-ресурсної бази (на це вказали всі), більше половини потребують оснащення комп'ютерною та копіювальною технікою, підключення до інтернету (сільські бібліотеки). Капітального ремонту з опитуваних потребує 21 заклад. У ряді бібліотек Канівської, Балаклівської, Бобрицької, Єрківської, Жашківської, Звенигородської, Корсунь-Шевченківської, Тальнівської, Христинівської, Лисянської, Маньківської, Степанецької ТГ є проблеми з опаленням. Є потреба в осучасненні інтер'єру бібліотек, оновленні меблів.

В ході дослідження важливо було дізнатися думку читачів і бібліотекарів, як вплинула російська агресія на активність відвідування бібліотеки та читання. Задля цього проведено блиц – опитування. Вікова категорія складала від 20 до 65 років. 90 % бібліотекарів вказали на зменшення користувачів, зміну тематики масових заходів та проведення їх значної частини у режимі онлайн. Бібліотеки збільшили кількість бібліотерапевтичних заходів, оскільки серед читачів добавились переселенці, які потребують антистресову, психологічну підтримку. На запитання «Чи вплинув воєнний стан на інтенсивність читання?» 40% відповіли, що інтенсивність «активна», 30% – «дуже пригальмувалась», «читають лише своїм дітям».

Для значної кількості респондентів-користувачів читання та соціокультурні заходи в умовах війни відіграють важливу роль – це антистресова, психологічна підтримка. Для більшості – це ще і звичка та саморозвиток. У даний період надають перевагу історичній і документальній літературі, пригодницькій прозі, детективам, сучасним соціально-побутовим і жіночим романам. Тішить те, що в даний час особливо зріс інтерес до україномовних

видань. Читачі різного віку цікавляться сучасним українським літературним процесом, новинками молодих авторів.

На запитання «Чи знайшли книжку, яка стала для вас рятівною?» серед інших користувачі назвали «Чорний ворон» В. Шкляра, «Історії» М. Дочинця, поезію С. Жадана, «Україна-Русь» Білінського В., «Як пригорнути кактус» А. Гресь, «Світ учора» С. Цвейга, «Фактор Черчілля» Б. Джонсона, «Зціли себе сам. Змінюй думки – змінюй себе» Л. Хей, «Курячий бульйон для душі. Знайди свою внутрішню силу» Е. Ньюмарка, твори А. Кокотюхи, Ремарка та ін. Значна частина опитаних визнала, що ще такої книги не прочитали.

Важливо було дізнатися у користувачів, що варто змінити у роботі бібліотек у воєнний період. Серед відповідей і побажань були наступні: все влаштовує, працювати повний робочий день, більше надавати оперативної інформації, а для цього передплатити більше періодики, надавати інтернет та комп'ютерні послуги в сільських книгозбірнях.

Аналіз отриманих матеріалів дослідження підтвердив гіпотези та дозволив зробити наступні висновки:

в умовах війни бібліотеки області трансформували свою соціальну роль у суспільстві, взявши на себе і функції інших соціальних інституцій: окрім надання фізично чи дистанційно бібліотечних послуг, вони стали волонтерськими центрами допомоги фронту та внутрішньо переміщеним особам із зон бойових дій, яких прихистила Черкащина;

війна вплинула на виробничий потенціал бібліотек і умови праці: робота дистанційно, простій, безоплатні відпустки, неповний робочий день, призупинення роботи бібліотек через відсутність працівників тощо;

казало негативного впливу оновлення/актуалізація інформаційно-ресурсної бази, оскільки багато видавництва і редакцій призупинили роботу; ускладнилися умови доставки книг і періодики, в т. ч. від Українського інституту книги;

знизилась відвідуваність бібліотек постійними користувачами, їх число поповнилось за рахунок ВПО, проте зросла кількість відвідування сайтів і соціальних мереж;

відкоригована до умов війни соціокультурна діяльність бібліотек: дещо змінено тематику, в більшості заходи проводяться онлайн з активним використанням соціальних мереж;

обмежено використання бюджетних коштів на потреби закладів, що унеможливило покращення матеріально-технічної бази, впровадження новітніх інформаційних технологій у сільських бібліотеках тощо.

Повномасштабна війна РФ проти України, вплинула на життя людей, виробничий потенціал, культурно-освітню інфраструктуру, зокрема на діяльність бібліотек, як важливих чинників духовного життя населення. Результати дослідження буде використано для підготовки пропозицій до Плану відновлення Черкащини від наслідків війни.

Матеріали, отримані з баз дослідження, опрацювала заступник директора з наукової роботи К. Бугасько.

Вплив російської збройної агресії на діяльність публічних бібліотек Черкаської області

(Соціологічне дослідження)

Укладачка
Відповідальна за випуск
Комп'ютерне опрацювання

Бугасенко Клавдія Сергіївна
Дядик Людмила Дмитрівна
Бугасенко К.С

Формат 60×84/16

Видавець і виготовлювач

КЗ «Обласна універсальна наукова бібліотека
імені Тараса Шевченка»,

18001, м. Черкаси, вул. Байди Вишневецького, 8

Підписано до друку 2022. Тир. 10. Ксерокс ОУНБ імені
Тараса Шевченка